

TÜRKİYE'DE MİKRO KREDİLERİN KADINLARIN İŞ GÜCÜNE KATILIMI VE EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ÖLÇÜMÜ

Utku ALTUNÖZ¹

Özet

Türkiye ekonomisinde öncelikli çözülmesi gereken sorunların başında kadınların istihdama katılım oranlarındaki yetersizlik gelmektedir. Bu zamana kadar gerek devlet tarafından gerekse özel sektör tarafından uygulanan kadın istihdamını artırıcı politikalara rağmen bu sorunun önüne geçilememiştir. Bu amaca yönelik uygulamalardan biri de mikro kredilerdir. Kadınların iş gücüne katılımının artırılması ve yoksulluk sorunu ile mücadele noktasında mikro krediler dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın amacı, mikro kredi uygulanmasının işlevini genel anlamda açıkladıktan sonra Türkiye'deki mikro kredi uygulamalarının kadın istihdamı ve ekonomik büyüme üzerindeki etkisini ve etkinliğini sınamaktır. Bu bağlamda çalışmada yoksullukla mücadelede ve istihdam bağlamında Türkiye'de kullanılan mikro kredilerin regresyon analizi yapılmış olup modeldeki sonuçlara göre Türkiye'de kullanılan kredideki 1 birimlik artış, kendi hesabına çalışan kadın sayısında 0.045 birimlik ve ekonomik büyümede 0.05 birimlik artışa neden olmaktadır. ARDL sonuçlarına göre reel gelirin uzun dönem esnekliği beklentiler doğrultusunda pozitif (0.00612) olarak tahmin edilmiştir. Bu Sonuca göre Türkiye'de mikro kredilerde %1'lik artış reel GSYH'yi %0,05 arttırmaktadır. Ayrıca yaklaşık 5,5 yıl gibi bir sürede kısa dönemli sapmalar tekrar uzun dönem dengesine gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın İstihdamı, Regresyon Analizi, ARDL Sınır Testi Yaklaşımı, Mikro kredi

¹ Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, Boyabat İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü , e-posta: utkual@hotmail.com

Altunöz, U. (2018). Türkiye'de Mikro Kredilerin Kadınların İş Gücüne Katılımı ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisinin Ölçümü. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 18 (41), 207-232. DOI: 10.21560/spcd.vi.375659

MEASURE OF THE EFFECTIVENESS OF MICRO CREDITS IN WOMEN LABOR PARTICIPATION AND OVER THE ECONOMIC GROWTH IN TURKEY

Abstract

One of the first problems to be solved in the Turkish economy is the inability of women to participate in employment. Until then, this problem has not been overcome despite the policy of increasing the employment of women, which is applied by the state and by the private sector. One of the applications for this purpose is micro-credits. Micro-credits are attracting attention at the point of increasing women's participation in the workforce and fighting the problem of poverty. The aim of this study is to test the effectiveness and impact of micro-credit applications in Turkey on female employment and economic growth, after having explained the function of micro-credit application in general terms. In this context, regression analysis of micro-loans granted in Turkey in the context of poverty alleviation and employment was conducted. According to the obtained results, the 1 unit increase in the credit used in Turkey causes 0,045-unit increase in self-employed women and 0.05 unit increase in economic growth. According to the ARDL results, the long-run elasticity of real income was estimated to be positive (0.00612) in the direction of expectations. According to the results of 1% increase in micro-credit in Turkey boost real GDP 0.05%. In addition, short cycle deviations are again reach back to the long-term equilibrium in about 5.5 years.

Key Words: Women Employment, Regression Analysis, ARDL Bounds Test, Micro Credit.

Giriş

Kadınların iş hayatında etkin rol oynamaları gerek ekonomik gerekse sosyal yönden fakirliğin azaltılmasında önemli etkenlerden biridir. Hem teorik hem de pratik sebeplerden dolayı kadınların işgücüne katılımı, kalkınmada sürdürülebilir olmanın önemli bir unsuru olarak kabul edilmektedir (Karabıyık, 2012: 233). Gelişmekte olan ülke ekonomilerinin ortak problemlerinden biri işsizliktir. Söz konusu ülkelerin işsizlik oranları detaylıca incelendiğinde işsizlik oranının büyük bir kesimini kadınların oluşturduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle ülkelerin gelişmişlik seviyeleri ile kadın nüfusunun iş gücüne katılım oranı arasında güçlü bir ilişkinin var olduğu savunulabilmektedir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerle kadınların iş gücüne katılım oranının düşük olması sorununa çözüm üretmek iktisadın öncelik verdiği konuların başındadır.

1990'lı yıllar, Türkiye'de kadınların iş gücüne katılım oranını arttırmak için uygulanan politikaların arttırdığı yıllar olmuştur. Bununla birlikte uygulanan proje ve programların verim düzeyi düşük kalmış ve istenilen başarıya ulaşılamamıştır. Günümüzde hala kadın istihdamının artırılması ve kadınların iş gücüne katılımının teşvik edilmesi öncelikli alanlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu amaç doğrultusunda girişimciliği arttırmak ve yoksulluğu önlemek için geliştirilen mikro krediler, kadın istihdamını arttırmaya çalışan ülkeler için önemli bir politika aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. 1970'li yıllarda Muhammed Yunus tarafından ülkesi Bangladeş'te uygulanmaya başlatılan ve tüm dünyada uygulama alanı bulan mikro krediler, Gramen Bank adlı kuruluşlar aracılığı ile kullanılmaktadır. Grameen Bank dünyanın pek çok ülkesinde kredilerini teminatsız olarak yoksul insanlara veren ve kredi geri ödemelerinin ise haftalık olarak yapıldığı kuruluşlardır. Bu uygulama Türkiye'de de destek görmüştür. Fakat uygulama alanı anlamında Türkiye'de kullanılan mikro krediler, dünyadaki kullanım rakamlarının oldukça altında kalmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, mikro kredilerin Türkiye'de kadın istihdamı ve ekonomik büyümeye etkilerini ortaya koymaktır. Bu amaçla Türkiye'deki mikro kredi uygulamaları, kadınların istihdamdaki yeri ve geniş literatür taramasının ardından iki farklı ekonometrik yöntemle mikro kredilerin

etkinliği analiz edilecektir. Bu amaçla mikro kredi kullanım oranı ile kadın istihdamı arasındaki ilişki için regresyon analizi tercih edilmiş olup, çalışmanın gücünü arttırmak amacıyla mikro kredi ile ekonomik büyüme ilişkisinin analizinde ARDL Sınır testi yaklaşımı tercih edilmiştir.

Türkiye’de Kadın İstihdamı

Türkiye’de istihdam yapısı içinde kadınların yeri olması gerekenin oldukça uzağındadır. TÜİK rakamlarına göre 2016 yılı itibariyle nüfusun %49,8’i kadınlardan meydana gelmesine rağmen istihdam edilen kadın nüfus oranı yalnızca %24’tür. Bu anlamda kadın istihdamına ilişkin olarak net bir politikanın olmaması eleştiri konusu olan bir durumdur (Tan vd.,2008:183). Kadın nüfusla erkek nüfus arasındaki bu oransal denge, kadınların yaşam sürelerinin daha uzun olması nedeniyle 65 ve üzeri yaş grubunda kadınların lehine değişmektedir. Bu yaş grubunda erkekler nüfusun %43,9’unu, kadınlar ise %56,1’ini ise oluşturmaktadır.

Tablo 1: Cinsiyete göre seçilmiş göstergeler, 2015 (%)

Seçilmiş Göstergeler	Toplam	Erkek	Kadın
Okur-yazar olmayan nüfus oranı (25+yaş)	5.4	1.8	9.0
Yüksekokul veya Fakülteden Mezun Nüfus Oranı (25+yaş)	15.5	17.9	13.1
İstihdam Oranı (15+yaş)	46	65	27.5
İşgücüne Katılım Oranı (15+yaş)	51.3	71.6	31.5
İşsizlik Oranı (15+yaş)	10.3	9.2	12.6
Genç İşsizlik Oranı (15-24 yaş)	18.5	16.5	22.2

Kaynak: TÜİK

Tablo 1’de izlenebileceği gibi özellikle 2015 yılında Türkiye’de 15 yaş ve üzeri nüfusun içinde kadınların istihdam oranı %27,5 olarak gerçekleşmiştir. Avrupa Birliği gerçekleştirmelerine bakıldığında 2015 yılında kadın istihdam oranının en yüksek olduğu ülkenin %75 oranıyla İsveç olduğu görülmektedir. Yunanistan ise %42,5 ile en düşük kadın istihdamına sahip ülkedir. Bu durumda bile Avrupa Birliğinde kadın istihdamının en düşük olduğu ülke olan Yunanistan’da kadın istihdam oranı Türkiye’nin neredeyse iki katıdır. Avrupa Birliği üyelerindeki istihdam gerçekleştirmelerine göre ortalama

kadın istihdam oranı %60,5 olup bu oran da Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir. Özbay (1990) ve Erman (1998), 2000 ve öncesi kadın istihdamındaki düşüklüğün nedeni olarak kırdan kente göçü göstermiştir. Bu durum 2000'li yıllardan sonra da devam etmiştir.

Tablo 2: Türkiye'de Kadınların işgücüne Katılım Oranı (%)

Yıl	İş Gücüne Katılım (%)	İşsizlik (%)	İstihdam (%)	Kent işgücüne Katılım (%)	Kır İşgücüne Katılım (%)
1990	34	8.5	31	17	52
1995	30	7.3	28	16	49
2000	26	6.3	24	17	40
2005	23	11.2	20	18	33
2010	27	13	24	23	36
2011	28	11	25	24	37
2012	29	10	26	26	36

Kaynak: TÜİK

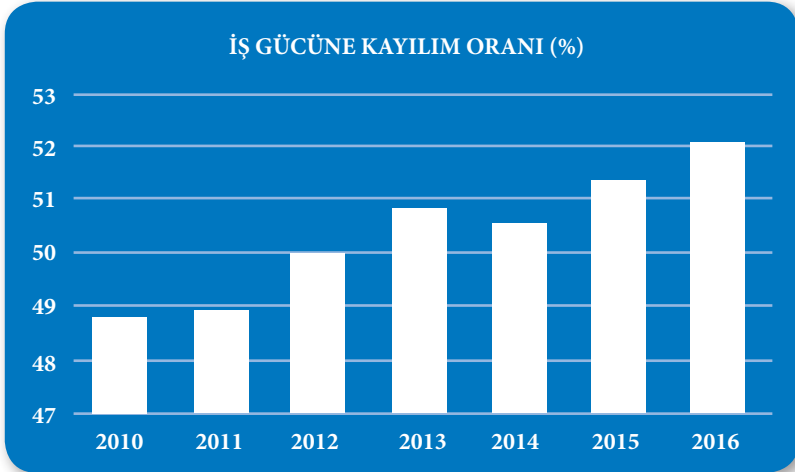
Tablo 2'deki TÜİK verilerine göre Türkiye'de 2012 yılında iş gücüne katılım oransal olarak %29 iken bu oranın %71'ini erkekler ve %29,5'ini ise kadınlar oluşturmuştur. İstihdam edilen kadın nüfus oranı ise %26 iken erkek nüfus oranı %65 seviyesindedir. Diğer bir ifadeyle kadınların hem iş gücüne katılımı düşük hem de işsizlik oranı yüksektir. Kırdan kente göç dışında kadınların iş gücüne katılım oranlarının düşük olmasındaki diğer bir neden ise, ücretsiz aile işçisi olarak çalışmanın kadınları aileye bağımlı kılması ve yaşam düzeyini erkek tarafından elde edilen gelire bağlayan bir konuma getirmesidir (Şener, 2009: 20). Kadınların fakirleşmesinin temel nedenlerinden biri de kadın emeğinin sömürülmesi ve işgücü piyasalarındaki ikincil durumudur. **Tablo 2'**ye göre 1990-2012 periyodunda işsizlikte ciddi bir düzelme olmaması da dikkat çekici bir sorun olarak izlenebilmektedir.

Tablo 3: Rakamlarla İşgücüne Katılım

	2006	2012	2013	2018
İşsizlik Oranı	10.2	9.2	9.2	7.2
İşgücüne Katılım Oranı	46.3	50	51.	53
İstihdam Oranı	41.5	45.4	46.4	49.9
Kadın İşgücüne Katılma Oranı	23.6	29.5	30.9	34.9
Gençlerde İşsizlik Oranı	19.1	17.5	16.5	13
Ücretli İstihdam Oranı	58.9	63	64	70
Kayıt Dışı İstihdam Oranı	47	39	37.5	30
Lise ve Üstü Eğitimliilerin İşgücü İçerisindeki Payı	35.2	38.5	39.2	42
Uzun Süreli İşsizlerin Toplam İşsizler İçerisindeki Payı	35.8	24.8	24	18
İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin İşe Yerleştirilme Oranı	12.3	23.5	35	50

Kaynak: Erli (2013), Kadın İşgücü

Tablo 3'e göre 2016 yılının haziran ayına gelindiğinde işgücü 30 milyon 778 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise 0,3 puan artarak %52,4 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde kadınlarda ise 0,7 puanlık artışla %33 olarak gerçekleşmiştir. Aynı tablodaki projeksiyona göre 2018 hedefinin yakalanma olasılığı oldukça yüksek görünmektedir.

Grafik 1: Türkiye'de İşgücüne Katılım Oranları (2010-2016)

Kaynak: TÜİK

Grafik 1'den kadın istihdamındaki durum irdelendiğinde günümüz dünyasına göre 80'li yıllarda tablonun daha parlak olduğu söylenebilmektedir. 1989 yılında %36 olan kadınların iş gücüne katılım oranı ileriki yıllarda düşüşe geçmiş ve 2000 yılına gelindiğinde oran %26 ya gerilemiştir. 2005 yılında %23 e kadar düşen kadınların istihdama katılım oranları 2010 yılında yeniden % yükselişe geçerek % 27 olmuştur. Türkiye'de 2008 küresel krizinden bu yana artış trendinde olan kadınların iş gücüne katılım oranının 2012 yılında TÜİK'e göre %29,5 OECD'ye göre %32,3 olarak gerçekleşmiştir. Buna rağmen Türkiye hala OECD ülkeleri içinde son sırada yer almaktadır. 2013 yılında her ne kadar artış gerçekleşmiş olsa da 2014 yılında istikrar sağlanamamış ve bir yıl önceye göre düşüş kaydedilmiştir. 2015 ve 2016 yıllarında ise kaydedilen artış kayda değer olamamış ve %52 olarak kaydedilmiştir.

Mikro Kredi Uygulamasının Amaçları

Mikro kredilerin ana hedefi, yoksul ve başlangıç sermayesi olmayan kişilere kendi işlerini kurup gelir sağlamaları amacıyla finansman kaynağı yaratmaktır. Mikro kredi üretim sürecinin dışında olan yoksullara finansman kaynağı tedarik edilmesi, bu kesimin üretime katılmalarının sağlanması ve ekonomik bağımlılıktan kurtulmalarının sağlanması özelliği ile diğer kredilerden ayrılmaktadır. Mikro finansman hizmeti en basit anlatımla düşük gelirli yoksul kesime sağlanan bankacılık hizmetleri olarak tanımlanmaktadır. Mikro kredi sistemi her ülkede farklı şekilde uygulanmaktadır (Christen vd., 2003:9). Mikro kredilerin hedeflediği kitle, piyasalardan kredi alabilme gücü olmayan kesimlerdir. Söz konusu kredilerin çoğu vakıflar ve kamu tarafından karşılanmaktadır (Dalgıç, 2005:5).

Bangladeş'te geliştirdiği finans sistemi ile Muhammed Yunus, kırsalda yaşamını sürdüren ve girişimcilik konusunda yeterli finansmana sahip olmayan 2,7 milyon insanın girişimcilik yeteneklerinin olgunlaşmasına ve daha refah bir hayata kavuşmasına olanak sağlamıştır. (DPT, 2007:47). Yunus, mikro kredi serüvenini şu şekilde açıklamaktadır.

“.....Ülkem Bangladeş’te devam etmekte olan fakirliğin de etkisiyle öğrencilerime iktisadi kuram ve hipotezlerin nasıl her türden soruna çözüm bulduğunu anlatırken kendimden geçerdim. Şu an bu durumun etkisiyle birdenbire içimde bir boşluk duymaya başladım. Çevremdeki insanlar evlerinin önünde ve kaldırımlarda açlıktan yok olurken söz konusu kuram ve teoriler ne için varlardı? Onların gerçek yaşamlarını içinde barındıran ekonomik kuram neredeydi?” (Yunus, 2003:14-15)

Böylelikle Muhammed Yunus, yoksulların yoksulluk nedenini genel kabul görmüş şekliyle cahillik ya da eğitimsizlikten değil, sermayeyi ellerinde tutamamalarına bağlamaktadır. 1974 yılında ilk kredi olayını belirlediği bir köyde gerçekleştirmiştir. Uygulama sonucunda yüksek kredi dönüşüm oranı Yunus için cesaretlendirici olmuş ve Grameen Bank’ı kurarak daha çok daha yüksek miktarlardaki kredi uygulamalarını başlatmasına neden olmuştur. (Şengür ve Taban, 2012:66). Bu uygulamaların önemli bir bölümü direkt kadın nüfus arasındaki yoksulluğu azaltmaya ya da yok etmeye yönelik olarak işletilmiştir (Ghodsee, 2003: 1-7).

Grameen Bankası’nın temel hedefleri şu şekilde sıralayabiliriz (Öz ve Çolakoğlu, 2014: 182).

- Düşük gelirli kadınlara ve erkeklere bankacılık hizmeti sunmak,
- Düşük gelirli olanların tefeci istismarına uğramalarına engel olmak,
- Bangladeş’in kırsal kesiminde hayatlarını sürdüren ve iş bulamayan insanların kendi işlerini kurmalarına olanak sağlamak,
- Düşük gelirli ve işsiz kesimden bilhassa kadınlardan oluşan dezavantajlı kesimi seçmek.

Mikro kredi ile geleneksel banka kredileri karşılaştırıldığında, mikro kredi en temel farkla az belgeyle, düşük miktarlarda ve teminat gerektirmeyen bir kredi olarak karşımıza çıkmaktadır. Hedef kitlesi de doğal yoksulluk eşiğinin altındaki kişilerden oluşmaktadır. Tam bu noktada çalışma hayatında kendilerine yer bulma konusunda erkeklere göre dezavantajlı olan kadınlar gündeme gelmektedir. Bu nedenle faaliyetler Türkiye’de kadın odaklı olarak yürütülmektedir.

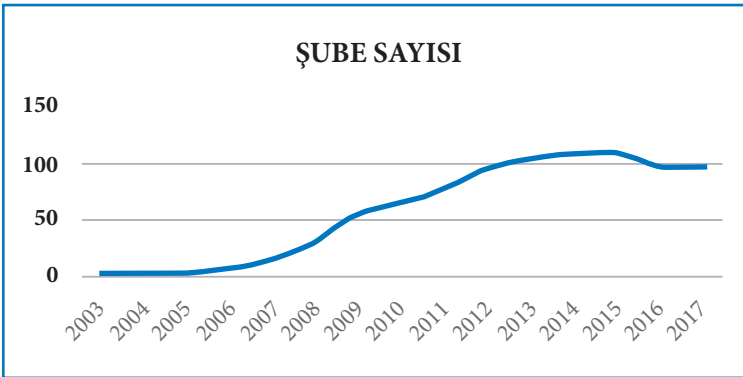
Türkiye’de Mikro kredi Uygulamaları

Türkiye’de fakirlikle mücadele kapsamında; mikro kredi “Türkiye Grameen Mikro Kredi Projesi (TGMP)” adıyla Haziran 2003’te Diyarbakır’da hayata geçirilmiştir. Türkiye Gramen Mikro kredi Projesinin tüm üyeleri dar gelirli kadınlardır. Çünkü (Akgül, 2011:3);

- Türkiye’de kadınların iş gücüne katılımı ve kadınlara ekonomik fırsat sunma anlamında eğilim, erkeklere göre oldukça alt seviyelerdedir. Bu eğilimi TGMP tersine çevirme arzusundadır.
- Birçok bilimsel çalışma, ev bütçesi ve ailenin finansal istikrarı üzerine kadınların önemini göstermektedir.
- TGMP, Bangladeş’teki Grameen Bank Modelini benimsemiş Türkiye’de de sistemin iyi bir şekilde işleyeceğini düşünmektedir. Bu düşüncenin temel nedeni kadınların borçlarına daha sadık olduğu inancıdır.

TGMP verilerine göre 10 yılda 68 il, 32 ilçe olmak üzere toplam 100 şubede 60 binden fazla düşük ücretle çalışan kadına, 234 milyon lira mikro kredi kullanılmıştır. İlave olarak 2005 yılındaki yasal düzenlemelerle İl Özel İdarelerine de mikro kredi kullandırdım yetkisi verilmiştir. Türkiye’de kullandırımı sağlanan mikro kredilerin geri dönüşüm oranının %100 oranında olması, uygulayıcılara mikro kredi projesinin ileriki yıllarda daha da genişletilmesi ve geliştirilmesi için cesaret vermektedir.

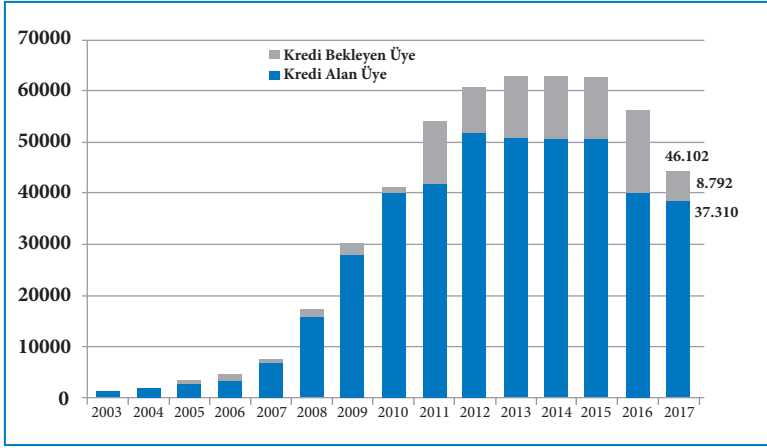
Grafik 2: Gramen Bank Şube Sayısı

Kaynak: <http://www.tgmp.net/tr/sayfa/sunumlar/118/0>

Grafik 2'de Türkiye'de 2003-2017 yılları arasındaki Grameen Bank şube sayısındaki gelişim izlenebilmektedir. Özellikle 2008 küresel kriz sonrasında şube sayısındaki artış süreklilik kazanmış ve 2015 yılında 100'ün üzerine çıkmıştır. Bununla birlikte son yılda şube sayısında bir miktar düşüş olmuştur. 2017 yılı itibariye Türkiye Grameen Mikrofinans Projesi verilerine göre Türkiye'de 80 şube ile hizmetlerine devam etmektedir.

Grafik 3: Grameen Bank Türkiye Üye Sayısı

Kaynak: Grameen Bank Türkiye

Grafik 3'te Grameen Bank Türkiye'den kredi kullanan üye sayısında bakıldığına **Grafik 2** ile benzer şekilde 2008 küresel krizinden sonra mikro kredi kullanımında 2013 yılına kadar ciddi bir artış kaydedilmiştir. Bununla birlikte 2016 ve 2017 yıllarındaki düşüş dikkatlerden kaçmazken bu durumun Türkiye'nin karşılaştığı başarısız darbe girişimiyle nedensellik gösterebileceğini akıllara getirmektedir. Şöyle ki Türkiye'de gerçekleşen başarısız darbe girişimi sonucunda finans sektöründe belli bir durgunluk yaşanmış, girişimin etkisi ile belli bir süre finans kuruluşları kredi ve benzeri hizmetlerde daha seçici hale gelmişlerdir. Girişimin kamuya yüklediği maliyet de göz önünde bulundurulduğunda söz konusu durum ile kredi bekleyen üye arsında nedensellikten söz edebiliriz. Grafikte kırmızı ile gösterilen kredi bekleyen üye sayısında da son yıldaki düşüş dikkat çekmektedir.

Türkiye Grameen Mikrofinans Programı istatistiklerine bakıldığında

2003'den 2015'e kadar kadınlara dağıtılan kredi miktarı 500 Milyon TL dir. 2003 'de bu yana hâlihazırda 150.000 kadına ulaşılmış olup, 44.000 kredi kullanıcısı geri ödemelerine devam etmektedir. İlave olarak düşük gelirli kadınlara verilen mikro kredi tutarı 600 lira ila 10.000 lira arasında değişmektedir. Aktif 44.000 kredi kullanıcısının %80'i kredileri gelir getirici işlerde kullanmaktadır. Uzun yıllardır terörün gölgesinde olan ve insanların işini kaybettiği Diyarbakır'da 2016 itibariyle 11.000 adet mikro kredi kullanılmıştır. Mikro kredi kullanan kadınların krediyi kullanma eğilimlerine bakıldığında %30,8 oranında kredinin el sanatları alanında kullanıldığı görülmektedir. El sanatlarını ticaret takip etmektedir. Mikro krediyi kullanarak kendi iş yerine sahip olanların oranı ise %20 dir. Tarım ve hayvancılıkla uğraşan üyelerin oranı düşüktür çünkü kentsel kesimlerde yaşayan üyelerin kredi talepleri kırsal kesimlerde yaşayanlara oranla daha yüksektir. Bu durumun nedenleri olarak kentsel alanlarda yaşayanların kendi işini kurma konusunda daha fazla bilinçlenme şansına sahip olmaları ve kentsel hayatta daha fazla kazanç sağlama bilincinin gelişmesi gösterilebilir. Bununla birlikte her ne kadar sistemi geliştirme amacına yönelik bu gelişmeler yaşansa da genel olarak bakıldığında sistem, programın işlem maliyetleri, yolsuzluk olgusu ve karar almada karşılaşılan aksaklıklar nedeniyle istenilen yere gelememiş ve olması gerektiği gibi kurumsallaşamamıştır (Çak, 2007:36).

Mikro Kredi Kullanımı Konusunda Yapılan Ampirik Çalışmalar

Mikro kredi kullanımı ile ülke ekonomilerine yaptıkları olumlu etkilerin ölçümü ile ilgili yapılmış birçok yerli ve yabancı çalışma bulunmaktadır. Söz konusu çalışmaların her biri mikro kredi kullanımı ile farklı değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymaya odaklanmış çalışmalardır.

Mosley ve Hulme (1998) yaptıkları çalışmada fakirlik sınırında olan hane halkları için mikro kredi etkisinin fakirlik sınırının altında bulunanlara göre daha büyük olduğu sonucuna varmışlardır. Aynı çalışmada fakirlik sınırının bir hayli altında bulunan hane halklarının mikro kredi kullanımından olumsuz etkilendiklerini tespit etmişlerdir. Mosley ve Hulme' e göre bu durumun temel nedeni krediyi kullanan fakir kesimin kullandıkları krediyi gelir kazandırıcı sabit sermaye yatırımına çevirmek için tüketim harcaması ya da çalışma sermayesi şeklinde kullanma yoluna gitmeleridir. Khandker

(2003), Bangladeş ekonomisi için kaleme aldığı çalışmasında yoksulluk ile mikro kredi ilişkisini araştırmıştır. Khandker, incelediği dönemler için Bangladeş'te mikro kredi sisteminin ileri derecede yoksullara oldukça fayda sağladığını ve yoksulluklarının azalmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Cull, Demirgüç Kunt ve Morduch (2006), çalışmalarında mali açıdan mikro kredi projelerinin işlevselliğini değerlendirmişlerdir. Çalışmada mikro kredi geri ödeme performansı yüksek olsa bile sürdürülebilirlik konusunun oldukça zor olduğunu fakat fakir insanların hayatlarının, miktarı düşük kredilerle bile olumlu yönde değişebileceğini ortaya koymuşlardır. Nader (2008), Kahire ekonomisinde kadınların iş gücüne katılım oranı ve sosyo-ekonomik gelişme seviyelerindeki ilişkiyi analiz ettiği çalışmasında değişkenler arasında pozitif bir ilişkinin varlığına ulaşmıştır. Bakan ve Eyitmiş (2009) Türkiye için 22 ilde yaptıkları çalışmada mikro kredi kullanımı ile yoksulluk oranı arasında pozitif bir ilişkinin varlığına ulaşmışlardır. Çalışma sonucuna göre mikro kredi kullanımından önce mevcut olan yoksulluk oranı %83,6 iken, mikro kredi kullanımı sonrası işsizlik oranı %57,9'a düşmüştür. Akbıyık ve Şahin (2010) çalışmalarında Malatya ilindeki mikro kredi uygulamalarında mikro kredi kullanıcılarının gelirlerinde en az %25'lik bir artışın yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır. Soyak (2010) mikro finans uygulamasının Türkiye'de fakir ve mağdur kadınların girişimciliği üzerine etkilerini araştırdığı çalışmasında kendi işi olan kadınların hane halkı içerisinde statülerini geliştirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Soyak'a göre sosyoekonomik anlamda güçlenen kadın kendileri ve aileleri açısından olduğu gibi yaşadıkları toplumun ve bölgenin gelişmişlik farklılıklarını azaltılması konusunda etkin vazife üstlenmektedirler. Güzel (2011), Türkiye için kadın yoksulluğu ile mikro kredi ve Dünya Bankası kredilerinin ilişkisini incelediği çalışmasında Türkiye'de henüz mikro kredi piyasanın gerektiği şekliyle gelişmediği sonucuna ulaşmıştır. Güzel'e göre bur durumun en önemli nedenleri kadınların risk kaçmaları ve kredi talebi konusunda çekingen davranmalarıdır. Bayraktutan ve Akatay (2012) çalışmalarında mikro kredi uygulamalarını ve sonuçlarını Kocaeli ili araştırmışlardır. Çalışma sonucunda uygulamaların kentlerdeki yoksulluğu düşürmede kayda değer sonuçlar veren bir politika aracı olduğunu görmüşlerdir. Bununla birlikte mikro kredilerin özgüven artışını destekleyici yönü olduğu da anlaşılmıştır. Özmen (2012), Türkiye için kadın istihdamı

ile mikro kredi ilişkisini analiz ettiği çalışmasında her bir birimlik mikro kredi kullanımının kendi hesabına çalışan kadın miktarında 0,038 birim artışa neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kendirli vd. (2012) Bişkek'te mikro finans kredisi kullanan 126 üye için yaptıkları çalışmalarda mikro kredinin girişimcilerin işlerini büyütmede ve istihdamı arttırmada oldukça güçlü bir etkiye sahip olduklarını göstermiştir. Bununla birlikte adı geçen çalışmada sistem, yeni iş kurmaya ve girişimci olmaya sağladığı katkı oldukça düşük seviyelerde kalmıştır. Zengin ve Gökmen (2012) mikro finans tarafından fonlanan 163 kadın girişimci ile yapmış oldukları görüşmede sistemin üyeleri üzerinde ekonomik ve sosyal anlamda katkı sağladığı, özellikle katılımcıların özgüvenlerinde artış meydana getirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Yaprak ve Helvacıoğlu (2014) Afyonkarahisar için mikro kredi uygulamasıyla kadınların çalışma yaşamına katılımlarındaki artışı araştırdıkları çalışmalarında, çalışmanın yapıldığı dönemde beş yaşında olan sistemin başarılı bir şekilde uygulandığı sonucuna ulaşmışlardır. Tömen ve Sarvan (2015), mikro finans uygulamalarının kadın girişimciliği üzerinde derece etki oluşturduğunu araştırdıkları çalışmalarında Antalya'da TGMP'den yararlanan kadınları örneklem olarak seçmişlerdir. Mikro kredi kullanan kadınlarla yüz yüze görüşme yöntemiyle gerçekleştirdikleri çalışmalarında mikro kredi ile evde el becerisine bağlı ürünler ürettikleri veya hazır ürünler satmakta oldukları ve mikro kredi kullanımının bu kadınları henüz yoksulluktan kurtarmaya veya girişimci yapmaya yeterli olmadığını tespit etmişlerdir. Altunöz (2015) Türkiye'de mikro kredi uygulamasının kendi hesabına çalışan kadın sayısını ne derecede etkilediğini araştırdığı çalışmasında kullanılan mikro kredideki 1 birimlik artışın, kendi hesabına çalışan kadın sayısını 0.043 birim arttırdığını göstermiştir.

Literatüre genel olarak bakıldığında her ne kadar sistemin henüz istenilen güce ulaşmadığı görülse de kadın istihdamı ve ülke ekonomilerine pozitif katkı yaptığı anlaşılmaktadır.

Türkiye’de Kadın İstihdamının Gelişimi-Mikro Kredi Uygulamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkilerinin Ampirik Analizi

Çalışmada Ekonometrik analiz iki aşamada gerçekleştirilecek olup ilkinde regresyon analizi kullanılarak Türkiye’de mikro kredilerinin kadın istihdamı üzerindeki etkisi 1999-2016 yılları için analiz edilecektir. İkinci analizde ise aynı yıllar için ARDL sınır testi yaklaşımı ile mikro kredilerin Türkiye ekonomisine katkıları analiz edilecektir.

Türkiye’de Kadın İstihdamı Gelişimi- Mikro Kredi Uygulaması İlişkisin Analizi

İlk ekonometrik analizin modelinde üç değişken kullanılacak olup bu değişkenler kendi içinde çalışan kadınların sayısı, mikro kredi kullananların sayısı ve Türkiye’de kullandırılan kredi tutarıdır. Analize konu olan veriler aylık verilerdir.

Tablo 4: Değişkenler, Semboller ve Veri Kaynakları

Değişken	Sembolü	Verinin Kaynağı
Kendilerine ait işlerde çalışan kadınların miktarı	KİÇKS	Türkiye Grameen Mikrofinans
Türkiye’de Kullandırımı Sağlanan Kredi Tutarı	TKMKT	Türkiye Grameen Mikrofinans
Mikro Kredi Kullananları Sayısı	MKKS	Türkiye İstatistik Enstitüsü

Regresyon modellerinde nitel değişkenlere yer verilebilmesi için kukla değişkenler kullanılmaktadır. Modele eklenen kukla değişkenler bağımsız ve/veya bağımlı değişken şeklinde ekonometrik modelde yer alabilmektedir. Diğer bir anlatımla kukla değişkenler, sayısal olarak ölçülemeyen değişkenleri analize dahil etmek için kullanılır. Ekonometrik modelde yer alan fakat sayısal anlamda ölçülemeyen değişkenlerdir. Kullanılan model eşitlik (1) de gösterilmiştir.

$$Y_t = \beta_0 + \beta_1 X_t + \beta_2 Kukla + \varepsilon_t \quad Y_t = \beta_0 + \beta_1 X_t + \beta_2 Kukla + \varepsilon_t$$

(1)

X: Kullanılan mikro kredi tutarı

$\varepsilon_t, \varepsilon_t$: Hata terimi

eşitlik (1)'e kukla değişken eklenmesinin nedeni başlangıç yılı olan 2009'dan bir önceki yılda yaşanan küresel krizin etkisiyle kullanılan kredilerde meydana gelen daralmadır. Bilhassa kriz dönemlerinde kredi kullanım talebindeki artış miktarı ne kadar olursa olsun, kredi tayinlaması adı verilen bankaların kredi kullandırmada isteksiz davranma durumu söz konusu olmaktadır. Ekonomik modellemelerde kullanılan değişkenlerin doğru sonuçlar verebilmesi için durağan olmaları beklenmektedir. Durağanlık kavramı Kovaryans durağanlık (covariance stationarity), skolastik sürecin ilk iki momentinin, yani, ortalama ve varyansının, zaman içinde sabit olmasını olarak tanımlanmaktadır.

Ekonometrik analize geçilmeden önce değişkenlerin durağanlıklarının belirlenmesi amacıyla değişkenlere KPSS birim kök testi uygulanmıştır. KPSS birim kök testlerinde oluşturulan hipotezler, ADF ve PP birim kök terslerinden farklı olarak H_0 hipotezleri serinin durağan olduğunu diğer bir ifadeyle birim kök içermediğini söylerken H_1 hipotezi ise serinin durağan olmadığını, birim kök içerdiğini söylemektedir (Kwiatkowski, Phillips, Schmidt ve Shin,1992:165).

Hipotezler aşağıdaki gibi kurulmaktadır.

$H_0 = \sigma_0^2 = 0$ $H_0 = \sigma_0^2 = 0$ Birim kök içermez. Değişken durağandır.

$H_0 = \sigma_0^2 \neq 0$ $H_0 = \sigma_0^2 \neq 0$ Birim kök içerir. Değişken durağan değildir.

KPSS testinde ilgili hipotezlerin sınanmasının şartı eşitlik (2)'de gösterilmiştir.

$$y_t = \varepsilon_t + r_t + \varepsilon_t y_t = \varepsilon_t + r_t + \varepsilon_t \quad (2)$$

Eşitlik (2) de trendi işaret eden belirtici katsayı, tesadüfi ve bozucu terimi ifade etmektedir. Tesadüfi terime ait gecikmeli değer gösterdiği ilişki eşitlik (3)'de olduğu gibidir.

$$r_t = r_{(t-1)} + u_t r_t = r_{(t-1)} + u_t \quad (3)$$

Denklem (3)' de u terimi kendisi ile rassal terimin bir gecikmeli değeri arasındaki hata terimini ifade etmektedir.

Değişkenlere KPSS birim kök testi yapılmış olup sonuçlar **Tablo 5**'te izlenebilmektedir.

Tablo 5: KPSS Birim Kök Testi Sonucu

SEVİYEDE	
Değişken	LM İstatistiği
KİÇKS	0.1788**
TKMKT	0.7981*
MKKS	0.7111*
BİRİNCİ FARKTA	
Değişken	LM İstatistiği
KİÇKS	0.0671
TKMKT	0.0121
MKKS	0.1300

Not: Kritik değerler seviyede KİÇKS değişkeni için 0.216(%1),0.146 (%5) ve 0.119(%10); TKMKT değişkeni için 0.216 (%10),0.147(%5) ve 0.119 (%10); MKKS değişkeni için 0.216 (%1), 0.147 (%5) ve 0.0119 (%10).

Tablo 5'de KPSS testi sonuçlarına göre tüm seriler için serinin durağan olduğunu ifade eden sıfır hipotezi reddedilmektedir. Bir başka ifadeyle seriler düzeyde durağan değildir. **Tablo 5**'de birinci farkları alınan değişkenlerin durağanlaştığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle değişkenlerin bütünleşme dereceleri birdir. Serilerin aynı dereceden durağan olması durumunda, aralarında uzun dönem ilişkisinin test edilmesi gerekir. Çalışmada değişkenleri durağanlıklarının sağlanmasının ardından regresyon analizinde geçilmektedir.

Tablo 6: Regresyon Sonuçları

Değişken	Katsayı	Standart Hata	T İstatistiği	Olasılık
TKMKT	0.04523	0.00099	6.21	0
KUKLA	-13954	20112	-5.44	0
C	881123	112421	53.111	0
R kare	0.96		Akaike Bilgi Kriteri	24.132
Düzeltilmiş R kare	0.90		Schwarz Bilgi Kriteri	24.767
Olasılık	-254		Hannan Quinn Bilgi kriteri	24.612
F İstatistiği	65567		Durbin Watson İstatistiği	1.34

Tablo (6) da izlenebilen F testinde $p < 0,05$ düzeyinde ulaşılan F değeri (65567) tablo değerinin üzerindedir. Bundan dolayı model anlamlıdır. T istatistik elde edilen değeri (6.21), tablo değerinden büyük olması da modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. **Tablo 7'**deki regresyon sonuçlarına göre her Türkiye'de kullanılacak her 1 birimlik mikro kredi, Kendilerine ait işlerde çalışan kadınların miktarında 0.045 birimlik değişime neden olmaktadır. R Kare, regresyon analizinde belirginlik katsayısını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle bağımlı değişkendeki değişimin ortalama yüzde kaçlık kısmının bağımsız değişkenlerdeki değişimle açıklandığını gösterir ve değeri 0 ile 1 arasında değişmektedir Çalışmamızın r kare değeri 0,96 olarak hesaplanmış olup istatistiksel olarak anlamlı ve beklentiler doğrultusundadır. VAR modelinin yapısal anlamda bir sorun içerip içermediğini tespit edebilmek üzere ayrıca Oto korelasyon LM ve White Değişen Varyans testleri de yapılmış olup **Tablo 7'**de izlenebilmektedir.

Tablo 7: Oto Korelasyon LM Test Sonuçları

Gecikme	LM İstatistiği	Olasılık
1	7.22	0.156
2	6.17	0.41
3	11.76	0.14
4	14.61	0.07
5	16.11	0.16
6	7.87	0.15
7	14.78	0.16
8	11.80	0.56
9	15.89	0.34
10	3.87	0.23
11	2.11	0.43
12	1.70	0.08

Tablo 7'deki oto korelasyon sonuçlarına göre hata terimlerinin birbirleri arasında ilişki olup olmadığının tespiti için yapılan teste göre 12 gecikme düzeyinde de oto korelasyon bulunmadığı anlaşılmaktadır. Hata terimlerinin varyansının bütün örneklem için sabit olup olmadığını tespit edebilmek amacıyla yapılan White Değişen Varyans Testi sonuçları **Tablo 8'**de izlenebilmektedir.

Tablo 8: White Değişen Varyans Test Sonuçları

Ki-Kare	df	Olasılık
33.412	36	0.435

Not: df, serbestlik derecesini ifade etmektedir.

Tablo 8'deki sonuçlara göre Ki-Kare değeri tahmin edilen modelde değişen varyans sorunu olmadığını başka bir ifadeyle hata teriminin varyansının tüm gözlemler için aynı olduğunu ortaya koymaktadır

Türkiye'de Mikro Kredi Uygulaması Ekonomik Büyüme İlişkisinin Analizi

Analizin bu bölümünde ARDL Sınır testi yaklaşımı ile Mikro kredi-Ekonomik büyüme ilişkisi test edilecektir. Regresyon modelinin yanında ARDL yönteminin de kullanılmasındaki amaç her iki yöntemle çalışmanın ekonometrik analizin gücünü ve güvenilirliğini arttırmaktır. Ekonomik büyüme değişkeni bağımlı, mikro kredi değişkeni ise bağımsız değişkendir. Değişkenler aylık veri olarak analize dahil edilmiştir. Kullanılan değişkenler, sembolleri ve veri kaynağı **Tablo 9'**da izlenebilmektedir.

Tablo 9: Değişkenler, Semboller ve Veri Kaynakları

Değişken	Sembolü	Verinin Kaynağı
Reel GSYİH	Y	TÜİK
Kullandırılan Mikro kredi Miktarı	MFC	Türkiye Grameen Mikrofinans

Kullanılacak model;

$$Y = \beta_0 + \beta_1 MFC_t + \mu_t \quad Y = \beta_0 + \beta_1 MFC_t + \mu_t$$

(4)

Şeklinde dir.

Eşitlik (4) de Y, reel GSYH'yi, β_0 eğim ya da sabit parametreyi, MFC_t , MFC_t t zamanda kullandırılan krediyi, β_1 , mikro finans kredisinin vektör katsayısını ve μ_t stochastic terimi ifade etmektedir.

Büyüme ile mikro kredi arasındaki ekonometrik ilişkinin tahminden önce, analize dahil olan değişkenlere birim kök testi uygulanmaktadır.

Tablo 10: KPSS Birim Kök Testi Sonucu

DÜZEYDE	
Değişken	LM İstatistiği
Y	0.1618**
MFC	0.7131*
BİRİNCİ FARKTA	
Değişken	LM İstatistiği
Y	0.0341
MFC	0.0141

Not: Kritik değerler seviyede KİÇKS değişkeni için 0.216(%1),0.146 (%5) ve 0.119(%10); TKMKT değişkeni için 0.216 (%1),0.147(%5) ve 0.119 (%10); MKKS değişkeni için 0.216 (%1), 0.147 (%5) ve 0.0119 (%10). Birinci farklar alındığında KİÇKS değişkeni için 0.216(%1),0.146 (%5) ve 0.119(%10); TKMKT değişkeni için 0.216 (%1),0.147(%5) ve 0.119 (%10); MKKS değişkeni için 0.216 (%1), 0.147 (%5) ve 0.0119 (%10)

Tablo 10'daki birim kök sonuçlarına göre farklı dereceden durağanlığa sahip iki için eş bütünleşme ilişkisi ARDL Sınır testi yaklaşımı ile tespit edilecektir. Pesaran and Shin (1996) and Pesaran and Pesaran (2001), tarafından geliştirilen ARDL modelinin temel avantajı değişkenler I (1) ya da I (0) olsa da eş bütünleşme testi yapılabilmesi ve anlamlı sonuçlar elde edilebilmesidir.

Kullanılacak ARDL Modeli, eşitlik (5) ve (6) da izlenebilmektedir.

$$\Delta_{ln}Y_t = \delta_0 + \delta_1Y_{t-1} + \delta_2MFC_{t-1} + \sum_{i=1}^n \delta_3\Delta_{ln}Y_{t-1} + \sum_{i=0}^n \delta_4\Delta_{ln}MFC_{t-1} + \mu_{1t}$$

$$\Delta_{ln}Y_t = \delta_0 + \delta_1Y_{t-1} + \delta_2MFC_{t-1} + \sum_{i=1}^n \delta_3\Delta_{ln}Y_{t-1} + \sum_{i=0}^n \delta_4\Delta_{ln}MFC_{t-1} + \mu_{1t} \quad (5)$$

$$\Delta_{ln}MFC_t = \omega_0 + \omega_1MFC_{t-1} + \omega_2Y_{t-1} + \sum_{i=1}^n \omega_3\Delta_{ln}MFC_{t-1} + \sum_{i=0}^n \omega_4\Delta_{ln}Y + \mu_{2t}$$

$$\Delta_{ln}MFC_t = \omega_0 + \omega_1MFC_{t-1} + \omega_2Y_{t-1} + \sum_{i=1}^n \omega_3\Delta_{ln}MFC_{t-1} + \sum_{i=0}^n \omega_4\Delta_{ln}Y + \mu_{2t} \quad (6)$$

Denklem (5) ve (6) da Y_tY_t , t zamandaki reel gayrisafi yurtiçi hasılayı, MFC_t , t zamanda kullanılan mikrokredileri, l değişkenlerin logaritmik değerlerini, ω ve $\delta\delta$ sabit terimleri ve Δ , fark değerlerini ifade etmektedir.

Tablo 11: Sınır Testi İçin F İstatistiği

Bağımlı Değişken	Fonksiyon	F İstatistiği
LY	LY (REEL Y / MFC)	0.6512
LMFC	LMFC (MFC/ REEL Y)	6.132
Kritik Değerler		
	5%	10%
Alt Sınır	3.66	3.01
Üst Sınır	4.8	4.24

Pesaran ve diğerleri (2001) tarafından oluşturulan tabloya göre %5 ve %10 anlamlılık seviyesinde alt ve üst eşikler sınırlar **Tablo 11** de görülebilmektedir. Herhangi bir anlam seviyesinde hesaplanan F istatistiği üst eşik değerinin üzerinde ise uzun dönemli olmadığını savunan boş hipotez ret edilmektedir. F istatistiği alt eşik altına düşerse boş hipotez kabul edilmektedir. Hesaplanan F istatistiği alt ve üst eşik değerleri arasında kalırsa kesin bir yorum yapılamamakta ve alternatif eş bütünleşme testlerine başvurulmaktadır. Sonuçlara göre MFC'nin bağımlı değişken olduğu durumda eş bütünleşme ilişkisinin varlığı söz konusudur. (F istatistiği kritik değerlerin üzerindedir)

Tablo 12: Uygun Gecikme Uzunluğunun Belirlenmesi

Gecikme Uzunluğu	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	121.412	5.11	71.77	69.743	62.910
1	101.612	2.71	54.12	66.311	61.2213
2	41.161	1.64	65.60	66.387	62.412
3	12.323*	8.09*	64.111*	66.141*	64.112*
4	5.444	1.31	66.413	66.398	64.312
5	4.301	1.04	64.208	66.765	65.387

Not: Analizde değişkenlere Likelihood (LR) Final Prediction Error (FPE), Akaike Information Criterion (AIC), Schwarz Information Criterion (SC) ve Hannan-Quinn Information Criterion (HQ) kriterleri göz önünde tutularak en uygun gecikme uzunluğu tespit edilmiştir.

Tablo12'den izlenebileceği gibi en uygun gecikme uzunluğu 3 olarak kabul edilmiştir. MFC'nin bağımlı değişken olduğu duruma göre hesaplanan uzun dönem ARDL tahminleri tablo (13) te izlenebilmektedir.

Tablo 13: Uzun Dönem ARDL Tahmini

Değişken	Katsayı	Standart Hata	T Değeri	P Değeri
LY (Bağımlı Değişken)				
LMFC	0.0512*	0.00145	2.7121	0.0051
$R^2 = 0.165$		$DW: 2.103$		

Tablo 13'deki uzun dönem tahmin sonuçlarına göre reel gelirin uzun dönem esnekliği beklentiler doğrultusunda pozitif (0.00612) olarak tahmin edilmiştir. Bu sonuç Türkiye'de mikro kredi kullandırımı ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönlü bir ilişkinin varlığını göstermektedir ve istatistiksel olarak %1 seviyesinde anlamlıdır. Bu Sonuca göre Türkiye'de mikro kredilerde %1'lik artış reel GSYH'yi %0,05 arttırmaktadır. Uzun dönem katsayı tahminlerinin ardından hata düzeltme modeli kullanılarak kısa dönem katsayıları tahmin edilmiş olup **Tablo 14'**te izlenebilmektedir.

Tablo 14: ARDL Kısa Dönem Katsayıları (Hata Düzeltme)

	Katsayı	Standart Hata	t İstatistiği
LMFC	0,0410	0,011	-3,000**
ECM_{t-1}	-0,1779	0,361	-3,320***

*, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ve %1 anlam seviyesini ifade etmektedir

Tablo 14'deki sonuçlara göre MFC %1 arttığında bağımlı değişken reel gelir %0,04 artmaktadır. Ayrıca analize konu olan dönemlerdeki kısa dönemli sapmaların uzun dönemde denge noktasına doğru yakınsadığını anlaşılmaktadır. EC (-1)'in katsayısı (-0,177) olarak tahmin edilmiştir. Buna sonuca göre dengeden sapma meydana getiren herhangi bir dışsal ya da içsel şok durumunda, bunun bir dönem sonra yaklaşık %18 kadarının düzeltilbildiğini göstermektedir. Bir diğer deyişle, yaklaşık 5,5 yıl gibi bir sürede kısa dönemli sapmalar tekrar uzun dönem dengesine gelmektedir.

Sonuç

Uygulamada elde edilen sonuç ekonometrik analizde incelenen dönemler için %1'lik artış reel GSYH'yi %0.05 arttırması bu tezi destekler niteliktedir. Türkiye'de yeni denilebilecek sistem bilhassa 2007 yılından itibaren büyüme ve gelişme göstermeye başlamıştır. Ülke genelinde açılan şubelerle daha tanınır hale gelmiş, 2003 yılında 2 şube, 8 çalışan ve 292 müşterisi ile 142.100 TL'lik bir kaynak yaratırken 2010 yılına gelindiğinde sistem 65 şubesi ile 40.500 kişiye mikro kredi olanağı sağlamıştır. 2016 yılı Kasım ayı itibariyle TGMP 98 farklı yerde uygulanmakta ve bugüne kadar yaklaşık 590 Milyon TL kredi dağıtarak 150 bin kadın girişimciyi desteklemiştir

Mikro kredi uygulaması yoksullukla mücadelede en etkili ve etkin yöntemlerden biridir. Çalışmada dünyada geniş bir uygulama alanı bulan mikro kredilerin Türkiye'deki durumu ve kadın istihdamı üzerinde etkileri araştırılmıştır. Bu amaçla kurulan regresyon modelinde kendi İşinde Çalışan Kadın Sayısı ile mikro krediler arasında ekonometrik ilişkinin varlığı araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre her 1 birimlik mikro kredi kullandırımı, kendi hesabına çalışan kadın sayısında 0.045 değişim meydana getirmektedir. Başka bir ifade ile Türkiye'de kullanılacak mikro kredilerdeki her %1 artış, kendi hesabına çalışmak isteyen kadınların %0.04'ünü istihdama dahil edecektir. Bu durumu örnekle açıklayacak olursak Türkiye'de 100 adet mikro kredi kullandırımı 120 kişiye istihdam olanağı sağlıyorsa mikro kredi kullanımında meydana gelecek %1 lik artış ile mikro kredi kullanımı 101 adete yükseldiğinde istihdamdaki artış 4.8 kişi ile 124.8 kişiye yükselecektir. Türkiye'de Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre mikro kredi talep edebilecek 1,5 milyon potansiyel müşterinin olduğu gerçeğinden hareketle, sistemin gerekli derinliğe ulaşmadığı ve etkin olarak kullanılmadığı söylenebilmektedir. Bundan dolayı Türkiye'de sistemin mikro istihdama ve kendi işini yaparak refah seviyesini optimum düzeylere çıkarmak olarak tanımlayacağımız iş hayatı kalitesine etkisi sınırlı kalmaktadır. Benzer şekilde sistemin derinliğin yeteri kadar olmaması ekonomik büyüme üzerindeki etkisini de sınırlı tutmaktadır. Sistemin tanınırlığı konusunda yeterli yol kat edememek te sistemin ekonomik büyümeye katkısını sınırlamaktadır. Ekonometrik bulgulara bakıldığında Türkiye'de kullanılacak her 1 birimlik

mikro kredi, Kendilerine ait işlerde çalışan kadınların miktarında 0.045 birimlik değişime neden olmaktadır. Yine ekonometrik modelde Türkiye'de mikro kredilerde %1'lik artış reel GSYH'yi %0,05 arttırmaktadır.

Mikro kredi projesinin hem gelir hem de istihdam yaratma ve sosyal yaşamı daha kaliteli hale getirmesi anlamında amacına tam anlamıyla ulaştığı söylenemez. Söz konusu başarıya ulaşmada ve başarının devamlılığının sağlanmasında kredi ofisinde çalışanlarının ve müşterilerinin gayretlerinin korunmasının önemi unutulmamalıdır. Sistemin tanıtımının daha etkin hale getirilmesi ve sistem için potansiyel olan müşterilerin sisteme katılması, kadın istihdamının arttırılması ve çalışma hayatının kalitesinin çok daha ileri aşamalara taşınabilmesini beraberinde getirecektir.

Kaynakça

- Akbıyık, N. ve Şahin, L. (2010). Mikrokredi Uygulaması ve Ekonomik Kriz, Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi-I 15-16 Nisan Malatya, 2010, e-kitap: <http://ozal.congress.inonu.edu.tr/pdf/102.pdf>.
- Akgül, A. (2011). Türkiye’de Mikro Kredi Uygulaması, Türkiye İsrافی Önleme Vakfı, (Çevirim içi) <http://www.israf.org/indir/mikrokredi.pdf>, Erişim Tarihi: 09.01.2015.
- Altunöz, U. (2015). Mikro Kredilerinin Kadın İstihdamı ve Kalkınmaya Etkileri: Türkiye Örneği, Çalırma Dünyası Dergisi, : 3(1), ss: 7-14.
- Bakan, İ., Ayırıçay, Y. ve Eytmiş, M. (2010). Türkiye’de Mikrokredi Uygulamaları Araştırmasının Sonuçları, (Ed: İ. Lofça, A. H. Aydın, S.Güngör ve Ö. Büyükyenigün). Mikrokredi ve Yoksulluk, K.Maraş, K.Maraş Valiliği Yayın No: 8.
- Bayraktutan, Y. ve Akatay, M. (2012). Kentsel Yoksulluk ve Mikro Finansman: Kocaeli Örneği, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24: ss. 1-3.
- Çak, D., Kalkınmanın Finansmanının Sağlanması Mikro kredi Yöntemi’, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.
- Cull, R., Demirgüç K., A. and Morduch, J.(2006). Financial Performance and Outreach: A Global Analysis of Leading Microbanks ,Wordbank pp. 76-82.
- Dalgıç, U. (2005). Social capital gender and micro finance: The World Bank in the 1990s ,RC19, Annual conference, Evanston, (Çevirim içi) <http://www.northwestern.edu/rc19/Dalgic.pdf>,Erişim Tarihi: 08.01.2015.
- DPT, (2007). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Kırsal Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Alt Komisyonu Raporu.
- Erlı, T.,Y. (2013), Gelişmişliğin olmazsa olmaz şartı kadın istihdamı..., Dünya Gazetesi, (çevirim içi) <http://www.dunya.com/ekonomi/gelismisligin-olmazsa-olmaz-sarti-kadin-istihdami-haberi-223022>, Erişim Tarihi: 25.04.2017.
- Erman, T. (1998). Kadınlara bakış açısından köyden kente göç ve kentteki yaşam. İçinde Hacımırzaoğlu, A.B. (Der.), 75 yılda kadınlar ve erkekler. Tarih Vakfı Bilânço Dizisi, İstanbul: Tarih Vakfı yayınları.

- Ghodsee, Kristen. (2003). "Rethinking Development Templates: Women And Microcredit In Post-Socialist Southeastern Europe, *Anthropology of East Europe Review*, Vol. 21(2), ss.1-7.
- Güzel, S. (2011). Kadın yoksulluğu ile mücadelede Dünya bankası ve mikro kredi uygulaması: Türkiye açısından bir değerlendirme, *Azerbaycan Vergi Dergisi*, 2011, ss. 79-96.
- Karabıyık, İlyas. (2012), "Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı, "Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 32(1), ss. 231-260.
- Kendirli, S., Ülker, Y. ve Tuna, M. (2012). Girişimciliğin Özendirilmesinde Mikro Kredi Uygulamaları: Kırgızistan Ekonomisi İçin Bir Değerlendirme, *International Conference on Eurasian Economies*, ss. 319-327.
- Khandker ,S., R. (2003). Household Survey to Conduct Micro-Credit Impact Studies: Bangladesh, *Worldbank Studies*, ss. 45-58.
- Kwiatkowski, D., Phillips P. C. B., Schmidt, P ve Shin, Y. (1992) Testing the Null Hypothesis of Stationarity Against the Alternative of A Unit Root, *Journal of Econometrics*, 54, pp. 159- 178.
- Mikrokredi , *Mikrokredi Dergisi*, Yıl:1, sayı 1, 2015.
- Mosely, P., & Hulme, D. (1998). Microenterprise finance: is there a conflict between growth and poverty alleviation. *World Development*, 26 (5), pp. 783-790.
- Nader, Y. 2008. Microcredit and the socio-economic wellbeing of women and their families in Cairo. *Journal of Socio-Economics*, 37(2), pp. 644–656.
- Öz, C.,S. ve Çolakoğlu, C. (2014). Türkiye'de Mikro Kredi Uygulamasının Sakarya İli Özelinde İncelenmesi, *Çalışma ve Toplum*, ss. 177-2016.
- Özbay, F. (1990). Kadınların ev içi ve ev dışı uğraşlarındaki değişme. içinde Tekeli, Ş. (Der.),*Kadın bakış açısından 80'ler Türkiye'sinde kadınlar*. İstanbul: iletişim Yayınları.
- Özmen, F. (2012). Türkiye'de Kadın İstihdamı ve Mikro Kredi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(6). ss. 109-130

- Peck, Robert, Timothy, R.C. and Rosenberg, L.,R. (2003). Guiding Principles on Regulation and Supervision of Microfinance, CGAP The World Bank Group Microfinance Consensus Guidelines.
- Pesaran, H. M. ve Shin, Y. (1996). Autoregressive Distributed Lag Modeling to Cointegration Analysis, DAE Working Paper Series, No. 9514, Department of Applied Economics, University of Cambridge.
- Pesaran, H. M., ve Pesaran, C. (2001). Bound Testing Approach to the Analysis of Level Relationships. Journal of Applied Econometrics, 16. <http://dx.doi.org/10.1002/jae.616>
- Soyak, M (2010). Kadın Girişimciliği ve Mikro finans: Türkiye Deneyimi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE), : 24, ss. 129-144.
- Şener, Ü. (2009). Kadın Yoksulluğu, TEPAV Değerlendirme Notu, ss. 18-25.
- Şengür, M. ve Taban, S. (2012). Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, ,13(1). ss. 59-89.
- Tan, M., Ecevit, Y., Üşür, S.S. ve Acuner, S. (2008). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri, TÜSİAD Yayınları, Yayın No: 468, İstanbul.
- Tömen, G. (2015). Mikrofinans Programlarının Kadın Yoksulluğu ve Girişimciliği Üzerine Etkileri: Bir Araştırma ve Bir İş birliği Modeli Önerisi, Mediterranean Journal of Humanities, V/1, 2015, ss. 343-369.
- TÜİK. (2011). Hane halkı İşgücü Araştırması, Ankara
- Yaprak, Ş ve Helvacıoğlu, E., T. (2014). Kadın Girişimciliği ve Mikro finans: Türkiye Deneyimi, Ekonomi Bilimleri Dergisi, 6(2), ss. 20-35.
- Yaprak, Ş. (2014). Kadınların Çalışma Yaşamına Katılımının Arttırılmasında Mikro Kredi Uygulamasının Önemi ve Afyon Karahisar Örneği, Ekonomi Bilimler Dergisi, 6,(2) ss. 20-35.
- Zengin, B. ve Gökmen, Ş. (2012). Mikrofinans Sistemi Uygulamaları Üzerine Bir Çalışma: Ankara Örneği, 16. Finans Bildiri Kitabı, ss. 539-545.